

Hoe is het gedicht 'Lichtjaoren' tot stand gekomen?

Eerst heb ik de nieuwjaarspeech een keer doorgelezen. Zoals ik vaker doe als ik een tekst moet maken of even mijn gedachten op een rij moet zetten, ben ik gaan wandelen in het gebied rond Kampsheide. Het is oude grond waar ik mijzelf heel verbonden voel met onze omgeving en met de generaties voor ons.

Tuis heb ik alles wat er tijdens de wandeling bij de speech in me opkwam opgeschreven. In de dagen daarna schreef ik de ruwe versie van het gedicht. Vervolgens ben ik met de tekst van de speech erbij gaan kijken of het gedicht inhoudelijk ook daadwerkelijk klopte met de inhoud van de speech. Ik neem je hieronder mee aan de hand van de onderwerpen zoals die op volgorde in de speech aan de orde komen.

- *Bezinning, naoberschap, daadkracht en het goede voorbeeld geven.*
Dit zijn onderwerpen die in mijn werk vaak terug komen. (Bijv. in mijn columns in de Zinnig.) In het gedicht stel ik ook de vraag wat voor voorouders wij zijn. Die enkele vraag alleen al pakt al deze onderwerpen beet.
- *Discussie over stikstof, de wolf, de bollenteelt. Herdefiniëren hoe wij ons verhouden tot de aarde en onze manier van leven.*
In het gedicht geef ik geen pasklare antwoorden, maar laat ik de lezer juist nadenken over alles wat er nu (nog) is en wat er te verliezen is. Ook hier weer de vraag over wat voor voorouder je zelf bent. Belangen voor jezelf nu en de belangen voor de wereld in de toekomst kunnen elkaar bijten. Het is heel mooi als mensen daar vanuit zichzelf over na denken.
- *Kritisch kijken naar wat je gebruikt en koopt.*
Dat zou een van de antwoorden kunnen zijn op de vraag in het gedicht:
'Zul je dan vandaoge alles nog 't zölfde? Zul je dat zo blieven doen?'

Op mijn werkplek vind je 2^e hands meubels en een door mijn vader gemaakte notenhouten ladder waar ik mijn teksten aan hang. Als het koud is leg ik een vintage deken uit mijn jeugd over mijn benen. Ik print zo weinig mogelijk uit en hergebruik foutieve printen voor het schrijven van kladteksten. Tijdens het werken ben ik omringd met prachtige oude Verkade boeken en een mozaïek op hout dat mijn opa (hoofd van de lagere school in Zuidoost- Veen gebied o.a. tijdens de Tweede Wereld Oorlog) met zijn leerlingen heeft gemaakt. Als ik iets nodig heb kijk ik vaak eerst even bij de kringloopwinkel waar ik vlakbij woon. Dit draag ik ook over op mijn kinderen.

- *Het komt er op aan de juiste keuzes te maken.*
Provinciale Statenverkiezingen.
'Steek dan de vlam an in joen hart
en leer het juiste kiezen.'
Mensen zijn lerende en hebben een intrinsieke motivatie nodig om tot verandering te kunnen komen.
- *Het is belangrijk naar je verleden te kijken.*
In het gedicht schrijf ik over sterren die generaties bij schijnen in hun zoektocht naar het juiste. Ook hier weer de vraag wat je zou doen als je zelf meer dan een miljoen jaar oud zou worden.

Als je daar bij stil staat ben je jezelf bewuster van wat je in het heden bijdraagt aan de toekomst. Of als je een miljoen jaar terug zou kijken, wat jouw aandeel is geweest in de geschiedenis. Luisteren naar wat hart en sterren gezegd hebben, om zo goede keuzes voor te toekomst te maken.

'Uitgedoofde sterren' zijn hierbij letterlijk sterren die niet meer fysiek bestaan, maar waar wij het licht nog wel van zien. Daarnaast zijn het ook de mensen, onze voorouders, waarvan wij de kennis, kunde en liefde nog steeds gebruiken en doorgeven.

- *Keuzes die noodzakelijk zijn niet over de hoofden van de mensen heen maken.*
Steek je licht op buiten je eigen club.
Het EK wielrennen.
Naoberschap.

'Steek dan de vlam aan in joen hart
en leer het juiste kiezen.'

'Weet daj zölf ook altied als sterrenlicht kunnen wezen.'

Generaties mensen wereldwijd kunnen niet voortbestaan op de wil van één individu of een beperkt groepje mensen. Daar is altijd samenwerking en bezinning voor nodig geweest. Nu delen wat je hebt, weet en kunt, hoort daar ook bij. De sterren zijn daar altijd al getuige van en zullen dat ook na ons blijven. Je kan zelf voor anderen ook een 'ster' zijn.

- *Generatiearmoede , Zuid -Oost Drenthe, Zwerfboek*
Mijn gedicht is zoveel mogelijk geschreven in het Zuudoost-Veendrents. Om dat zo juist mogelijk te doen heb ik het overzicht met vervoegingen van werkwoorden in het Zuudoost-Veendrents van het Huus van de Taol geraadpleegd.

Mijn grootouders hebben jarenlang in Zuid-Oost Drenthe gewoond en gewerkt. Zij waren hoofd van de lagere school en juffrouw. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonden zij in Klazienaveen. Mijn moeder is geboren op Oranjedorp en heeft jarenlang in het speciaal onderwijs in Emmen gewerkt waar zij veel leerlingen uit Zuid-Oost Drenthe in de klas had. Daar kregen generatie armoede en laaggeletterdheid een gezicht.

'Weet daj zölf ook altied als sterrenlicht kunnen wezen.'

Dit wil ik heel graag doorgeven aan gezinnen die te maken hebben met generatie armoede en hun omgeving. Het is ook belangrijk om het vertrouwen in het kunnen van de ander uit te spreken.

Ik heb zelf pasgeleden een zwerfboek uit een minibieb in mijn straat gepakt. Woeste Willem, door Ingrid en Dieter Schubert, uitgegeven door uitgeverij Lemniscaat. Dit heb ik voor Stichting de Voorleesexpress en de website www.prentenboekeninalletalen.nl vertaald en ingesproken in het Drents. De komende periode spreek ik voor deze stichting nog een aantal boeken in. Mensen die hun thuistaal goed spreken, leren makkelijker een andere taal. Boeken bekijken en luisteren in je eigen taal is een opstapje naar het leren van het Nederlands en een opening naar het omlaag brengen van de laaggeletterdheid in de regio.

- *Van Gogh in Drenthe*
Het globale verhaal van Vincent van Gogh en zijn werk 'De turfschuit' dat hij tijdens zijn verblijf in Drenthe maakte, waren mij natuurlijk bekend. Op meerdere websites waaronder die van het Van Gogh Museum en Van Gogh in Drenthe, heb ik meer informatie over Vincent van Gogh opgezocht. Hij gaf de schoonheid en de zwaarte van het gebied heel goed weer in

zijn werken en in zijn brieven aan zijn broer Theo. Het was in hemzelf een wirwar van schoonheid en zwaarte die hij voelde op alle gebieden in zijn leven.

Mijn gedicht is deels geïnspireerd op zijn werk 'Sterrennacht'. Dit schilderij is niet in Drenthe gemaakt, maar geeft wel heel mooi weer hoe de sterren mensen al lange tijd bijlichten, richting geven en inspireren. Het was een zeer donkere en verwarrende periode in zijn leven waarin hij dit werk maakte. De sterrenhemel gaf hier toch licht. Ook de kleuren van het schilderij benoem ik in het gedicht.

Ik keek een interview met Don McLean om te kijken wat zijn gevoel bij het schilderij is en hoe tot zijn nummer 'Starry Night' kwam. Ook luisterde ik twee muziekstukken van componisten die hun werk hadden gebaseerd op het schilderij 'Sterrennacht'.

Het lied 'Vallende sterren' door Rick Hilberts (winnaar Drents Liedtiesfestival) vind ik ook inspirerend. In oktober traden wij beide op in het kerkje in het Veenpark voor een avond van het Huus van de Taol. Het was een zachte herfstavond en de hemel was vol met sterren. Dat was prachtig te zien doordat er geen lichtvervuiling was. Mensen stonden ook allemaal vol bewondering naar de sterren te kijken. Rick vertelde aan het publiek in het kerkje dat de sterren in zijn lied ook verwijzen naar de Joodse mensen die (o.a. vanuit Drenthe) tijdens de oorlog zijn vermoord. In deze liedtekst opnieuw de verbinding tussen sterren, voorouders, bezinning, dag en nacht, duisternis en licht. Sterren uit het verleden die nog altijd hun licht over ons schijnen.

Op mijn bureau staat een kaartje met de afbeelding van de Nebraschijf, die afgelopen zomer in het Drents Museum te zien was. Een schijf waarop een deel van het sterrenstelsel is afgebeeld, gemaakt rond 1600 voor Christus. Toen ik in het gedicht schreef 'Stel je worden zölf ook meer dan een miljoen', vroeg ik mij af of dat wel klopte. Er rezen allerlei vragen op: Zijn alle sterren al miljoenen jaren oud?

Zagen de bouwers van het hunebed bij Balloo of de mensen die daar de grafheuvels maakten, dezelfde sterren als wij nu?

En de sterren die van Gogh schilderde, zien wij die nu nog?

Of ontstond er wellicht een ster terwijl Van Gogh schilderde, waar hij geen weet van had, maar die wij nu wel zien?

En 'uitgedoofde sterren', kan ik dat wel zo schrijven? Doven sterren wel uit?

Via de website van astronaut André Kuipers stelde ik mijn vragen. Heel bijzonder hoe ik op tweede kerstdag een mail van zijn vrouw, Helen Kuipers, ontving waarin zij mijn vragen over de sterren beantwoordde.

Mijn gedicht kwam daarmee in de afrondende fase. Ik heb het elke dag herlezen om eventuele spelfouten er uit te halen. De eerste titel die in me opkwam voor het gedicht was 'Sirius', de naam van de meeste heldere ster aan de hemel. Toch klopte deze niet bij de boodschap van het gedicht. Je hoeft niet de meest heldere of beste ster te zijn om je licht tot ver in de tijd nog te laten schijnen. Elke ster aan de hemel doet er toe. Daarom koos ik voor de titel 'Lichtjaren'. Het staat theoretisch voor de afstand die het licht in 1 jaar aflegt. Het staat ook voor hoe lang het licht van naberschap, liefde en juiste keuzes kan blijven schijnen. Veel langer dan je eigen bestaan en dat geeft hoop.

Ten slotte heb ik deze beschrijving van het werkproces geschreven, omdat ik graag wil laten zien hoe het gedicht dat ik voor de nieuwjaarstoespraak schreef tot stand is gekomen.

Links naar geraadpleegde bronnen:

Muziek:

Rick Hilberts - Vallende Sterren (Winnaar Drèents Liedtiesfestival 2022)

https://www.youtube.com/watch?v=z80j_xgo-2c

Het interview met Don McLean over zijn nummer 'Starry night'.

<https://www.youtube.com/watch?v=eTGcyuEU6Wo>

'Vincent', de vertaling van Starry Night door Martine Bijl, gezongen door Henk Poort.

<https://www.youtube.com/watch?v=3Ob9lZp2rCQ>

Muziekstukken die ook geïnspireerd zijn op het schilderij 'Sterrennacht' van Vincent van Gogh:

Alan Hovhaness -Starry night

<https://www.youtube.com/watch?v=29Wmg2bZMys>

Timbres, espace, mouvement, ou La Nuit étoilée, for orchestra (1976-1978) – Henri Dutilleux

<https://www.youtube.com/watch?v=VyYJOi3X898>

Websites:

www.huusvandetaol.nl

www.prentenboekeninalletalen.nl

www.sterrenkunde.nl

www.andrekuipers.com

<https://drentsmuseum.nl/nl/tentoonstellingen/de-nebraschijf>

<https://drentsmuseum.nl/nl/topstukken-uitgelicht/vincent-van-gogh-de-turfschuit>

<https://drentsmuseum.nl/nl/tentoonstellingen/van-gogh-drenthe>

www.vangoghmuseum.nl

www.vangogh-drenthe.nl

www.vangoghindrenthe.nl

<https://www.provincie.drenthe.nl/@141700/ek-wielrennen-komt-officieel-drenthe/>

www.hetdrentselandschap.nl

En ook dank aan:

Helen Kuipers voor de antwoorden op mijn vragen over sterren en de verwijzing naar

www.sterrenkunde.nl voor nog meer informatie.

Mijn vader die mij als klein meisje op heldere winteravonden meenam naar buiten om vanaf de oude Drentse grond naar de schitterende sterrenhemel te kijken.